

MÜ'MİNİN ÖZELLİKLERİ*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve'l-âkıbetü li'l- müttakîn...Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidînâ muhammedin ve âlihî ve sahbihî ecmaîn...

l'lemû eyyühe'l-ihvân... Inne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh... Ve enne efdale'l-hedyi hedyü muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin fi'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasılı ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

المؤمنُ الذي يُخالطُ النَّاسَ وَيَصْبِرُ عَلَى

أَذَاهُمْ أَفْضَلُ مِنَ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا

يُخالطُ النَّاسَ وَلَا يَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ

(طب . ق . عن ابن عمر ؛ حم . ق . عن رجل من الصحابة)

RE. 231/3 (*El-mü'minü'llezî yuhàlitu'n-nâse, ve yusbiru alâ ezâhüm; efdalü mine'l-mü'mini'llezî lâ yuhàlitu'nnâse, ve lâ yusbiru alâ ezâhüm.*)

Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Hep beraber Efendimiz SAS'e bir salât ü selâm okuyalım.

(Allâhümme salli salâten kâmileten, ve sellim selâmen tâmmen, alâ seyyidinâ muhammedini'llezî tenhallü bihi'l-ukad, ve tenfericü bihi'l-küreb, ve tukdâ bihi'l-havâicü, ve tünâlü bihi'l- rağâibü, ve hüsne'l-havâtimi, ve yüsteska'l-gam âmü bi-vechihi'l-kerîm, ve alâ âlihî ve sahibihî fî külli lemhatin ve nefesin, bi-adedi külli ma'lûmin leke.)

(Allâhümme salli alâ seyyidinâ muhammedin tıbbi'l-kulûbi ve devâihâ, ve âfiyeti'l-ebdâni ve şifâihâ, ve nûri'l-ebşâri ve diyâihâ, ve alâ âlihî ve sahibihî ve sellim.)

a. Mü'minlerin Vasıfları

Şöyle bir geçenki derslerimizden hülâsa yapalım!

Cenâb-ı Peygamber mü'minin sıfatlarını beyan ediyor. Bu meyanda “*Lâ ilâhe illa'llah, Muhammedün rasûlü'llah*” demekle, iman kapısından içeriye girmiş oluyoruz. Bu içeriye girdikten sonra bizde lazım olan sıfatlar:

Bir kere nâsın bizden emin olacağı bir hal kesbetmemiz lazım! Herkes bizden emin olsun, “Bundan bana zarar gelmeyecek.” dedirtebilelim. Sonra müslümanlar elimizden ve dilimizden herhalde sâlim olacaklar.

Mü'min az yiyen, az içen, az uyuyan, az konuşan ve çok zikreden adamdır. Bunları İbrahim Hakkı Hazretleri Ma'rifetnâmesi'nde çok güzel canlandırır.

Mü'min mü'minin daima aynasıdır. Mü'min herkesle geçinir, herkesle geçinir herkesle ülfet ve ünsiyet eder. Ülfet ve ünsiyet etmeyen, geçinmeyen insan da hayır yoktur.

Mü'min mü'min kardeşi için bir bina gibidir. Kenetlenmiş, birbirlerine bağlanmış insanlardır. Mü'min her hal üzerinde, herhalde hayır üzerine yaratılmış bir insandır.

Mü'min, ehli imandan yani *Lâ ilahe illa'llah* diyen insanlardan olan mü'minin sıfatı vücuttaki baş mesabesindedir.

Mü'min baş gibidir. Yani elimiz ayağımız bir rahatsız olduğu vakitte başımız da rahatsızdır. Başımız rahatsız olduğu vakitte elimiz ayağımız da rahatsızdır. Vücutta nasıl bir bağlantı varsa, bir rahatsızlık bütün azalarda nasıl hissediliyorsa, mü'minler de böyle birbirlerine bağlıdırlar. Birisi görünür bir irtibat, birisi de görünmez bir irtibat, mânevî denilir ona. Mânevî bir irtibatla bağlıdırlar. Bu bağ olmazsa kıymeti yoktur onun.

Mü'min Allahu Teâlâ'ya bazı meleklerinden de ekrem ve eşreftir, âlâdır. Bunu şöyle tâbir ediyorlar:

Mü'minlerin kamilleri peygamberler. Peygamberler meleklerin büyüklerinden büyüktür. Büyük meleklerden ki Cebrâil, Azrâil, Mikâil, İsrâfil diye tanıyoruz; peygamberler bunlardan büyüktür.

Avam-ı nâs diye bize diyorlar, biz de diğerk meleklerden üstünüz. Bak kendini yabana satma ha! İnsan ind-i ilahiyede meleklerden efdal bir mahlûktur. Niçin?

Meleğın bir vazifesi vardır, ona Cenâb-ı Hak ne vazife verdiyse o vazifeyi biliyor, başka bir şey bilmez o... Onda nefis yok, şehvet yok, şeytan yok, düşmanı yok, münafığı yok. O ancak Cenâb-ı Hakk'ın verdiği ruhani bir hayat ile ibadeti neyse onu yapar. Başka terfi-i derecâtı da yok. Yaratıldığı makam neyse o makamdadır, bir makam daha yukarıya çıkamaz.

Ama insan böyle değil. İnsanda nefis var, şehvet var, şeytan var, münafık var, diğerk düşmanları var. Bunların karşısında Cenâb-ı Hakk'a "Allah!" deyip de yöneldi miydi, onun makamı elbette yükselir. Bu beş düşmanı yenerekten mücahede eden insanın derecâtı elbette yüksek olur.

Onun için bir mü'minin iki zinciri var: Bir zinciri yedi kat göğün üzerinde, bir zinciri de yedi kat yerin dibindedir. Mü'min Allah'a tevazu edip başını secdeye koyar da tevazu ile, alçak gönüllülük ile insanlar arasında geçinirse; o gökteki zincirler onu yedi kat semanın üstüne çeker, yükseltirler. O kadar yüksektir kıymeti...

Maazallah bir de kendisine gurur, kibir, varlık, benlik gelerek huzur-u ilâhiye durmaz ve böylelikle herkesi de rencide ederse; zincirler onu da yedi kat yerin dibine kadar çeker, aşağıya indirirler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹

مَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَهُ اللَّهُ وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللَّهُ

(ابو نعیم عن عمر)

(*Men tevadaa li'llâhi refeahu'llâh*) “Kim Allah rızası için tevâzû gösterirse, Allah onu yükseltir. (*Ve men tekebbere vadaahu'llah*) Kim tekebbür ederse, Allah onu alçaltır. Kibirleneni yerin dibine indirir.”

Şimdi mü'minlerin ufağı, ki biz avam diyoruz ona, meleklerin büyüklerinin aşağısında olan kısmından âlâ. İnsanların büyükleri de meleklerin büyüklerinden büyük, o kadar kıymetli.

b. Mü'min Ümitle Korku Arasındadır

Abdullah ibn-i Mübarek Rh.A. rivayet etmiş. PeygamberSAS Efendimiz buyurmuşlar ki:²

الْمُؤْمِنُ عَبْدٌ بَيْنَ مَخَافَتَيْنِ مِنْ ذَنْبٍ قَدْ مَضَى

لَا يَدْرِي مَا يَصْنَعُ اللَّهُ فِيهِ وَمِنْ عُمْرٍ قَدْ بَقِيَ

¹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.139, no:4894 *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, 5, no:18294; Hz. Aişe RA'dan.

² Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.102, no:304.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.161, no:804; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXII, s.96, no:24412.

Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.219, no:335; Hz. Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.216, no: 5735; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.1442, no:2445; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.179, no: 21844.

لَا يَدْرِي مَاذَا يُصِيبُ فِيهِ مِنَ الْهَلَكَاتِ

(ابن المبارك بلاغا ولم أر راويه ولم يروه هو)

RE. 230/15 (*El-mü'minü abdün beyne mehâfeteyni: Min zenbin kad medâ, lâ yedrî mâ yesnau'llâhu fîhi, ve min umrin kad bakıye, lâ yedri mâzâ yusîbü fîhî mine'l-helekâti.*)

(*El-mü'minü abdün beyne mehâfeteyni*)
“Mümin iki korku arasında bulunan bir kuldür. (*Min zenbin kad medâ, lâ yedrî mâ yesnau'llâhu fîhi*) Geçmiş günahını anar ve bundan dolayı Allah ona ne yapacak, bilmez, korkar. (*Ve min umrin kad bakıye, lâ yedri mâzâ yusîbü fîhî mine'l-helekâti*) Geri kalan ömründe daha nelere uğrayacak onu da bilmez ve korkar.”

Mü'min iki korkunun arasındadır:

“—Acaba geçmişlerim ne oldu? Gelecekte de başıma ne gelecek?” Bunu kimse bilmiyor.

Dün bir kardeş geldi mesela, kendi babasının akrabalarından 70 yaşına mütecaviz olduğu halde, Allah esirgesin, namazı bırakma durumuna gelmiş. Yetmişine kadar kılmış da artık 70'inden sonra gelen bir noksan şuur nedeniyle namazı filan terkediveriyor. Bu insanların bilemediği âkibettir.

Allah hepimizi böyle bu gibi akıbetlerden muhafaza buyursun.

Onun için iki korkunun arasında: Acaba geçmiş günahlarım ne oldu? Acaba ileride başıma ne gelecek?

c. Toplumun İçinde Olmak

Şimdi bugünkü derse geldik.

Taberânî ve Beyhakî, Abdullah ibn-i Ömer RA'dan rivayet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:³

الْمُؤْمِنُ الَّذِي يُخَالِطُ النَّاسَ وَيَصْبِرُ عَلَى
أَذَاهُمْ أَفْضَلُ مِنَ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا يُخَالِطُ
النَّاسَ وَلَا يَصْبِرُ عَلَى أَذَاهُمْ

(طب. ق. عن ابن عمر؛ حم. ق. عن رجل من الصحابة)

RE. 231/3 (*El-mü'minü'llezî yuhàlitu'n-nâse, ve yusbiru alâ ezâhüm; efdalü mine'l-mü'mini'llezî lâ yuhàlitu'nnâse, ve lâ yusbiru alâ ezâhüm.*)

(*El-mü'minü'llezî yuhàlitu'n-nâse, ve yusbiru alâ ezâhüm*) “İnsanlara karışıp da ezalarına sabreden mü'min, (*efdalü mine'l-mü'mini'llezî lâ yuhàlitu'nnâse, ve lâ yusbiru alâ ezâhüm*) insanlara karışmayıp da ezalara sabretmeyen mü'minden daha faziletlidir.”

³ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.VII, s.39, no:4022; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.140, no:388; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.43, no:5022; beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.89, no:19961; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.118, no:368; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Burada mü'minlerin iki kısma ayırıyor:

Bir kısım insan vardır ki cemiyete, cemiyet hayatına alışmıştır. Cemiyet içerisinde yaşar. Bir kısmı da bakar ki cemiyette birçok zorluklar, sıkıntılar var, çekilir bir köşeye, tesbihcağızını alır, namazcağızını kılar, tesbihcağızını çeker. Hiç kimsenin tatlısına tuzlusuna karışmaz.

Bu müslimle öteki cemiyet hayatına karışan müslüman arasında fark vardır. Cemiyet içerisinde birçok sıkıntılara, ezalara uğrayan ve bunlara tahammül eden mü'min, o dağın tepesine çekilmiş, veyahut köşe-i vahdete çekilmiş kendi hali ile meşgul olan mü'minden daha faziletlidir.

O da mü'mindir ama, efdaliyet cemiyet hayatına karışanda...

Bunun şöyle bir hikâyesini de naklederler:

İki kardeş, birisi dağda çoban veyahut dağ hayatında kendi hayatında ermiş yani veli olmuş, öteki de şehir hayatında ayakkabıcı sanatı ile vazifesini yapıyor. Hem Allah'a kulluk vazifesini yapıyor hem de işiyle meşgul.

O dağdaki adam şehirdeki kardeşine kendinin kemale ulaştığını göstermek için mendile süt koymuş da getirmiş kardeşine...

“—Ben böyle yükseldim.” gibi gösterecek.

Ama kardeşinin dükkanına da bir hanım gelmiş, o da ayakkabı giyecek ayağına, o da onun ayağına bakıp imrenince, sütler başlamış akmaya...

“Kardeşim, dağda evlilik kolay ama asıl burada evliyâ olmak lazım!” demiş.

Şimdi bunlar bir hikayedir, aslı var veya yok... Allahu a’lem.

d. Mü’min Kimseye Yük Olmaz!

Ebû Nuaym, Beyhakî, Hatîb-i Bağdâdî ve Kudâî, Ebû Hüreyre RA’dan rivayet etmişler. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁴

الْمُؤْمِنُ يَسِيرُ الْمَوْنَةَ

(حل . هب . خط . والقضاعي عن أبي هريرة)

RE. 231/4 (*El-mü’minü yesîru’l-meûneti.*)
“Mü’minin külfeti azdır.”

Bu hemze ve vav ile *meûne*; bir de ayn ile olan var, *maûne*. *Meûneh*; yükü hafif, zahmeti yok, kimseye bâr olmuyor, kimseye yük olmuyor. Kimsenin bir şeyini istemiyor, kimseye zahmet meşakkat vermiyor.

Mü’min öyledir; aza kanaat eder, kimseye yük olmaz, kimseden bir şey istemez, kimseye bir bâr olmaz. Böyle kendi haline kanaatkâr. Aç da olsa el-hamdü li’llâh der. Peynir ekmek de, kuru ekmek de yese yine el-hamdü lillâh der, etrafa halini sızdırmaz. Bu mü’min külfeti az bir kimsedir.

⁴ Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.I, s.107, no:127; Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.V, s.179, no:6555; Ebû Hüreyre RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.I, s.142, no:685; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XXII, s.110, no:24436.

Kudâî denilen zât kitabında demiş ki buna ilaveten, aynı zamanda kesîru'l-meûnedir, ayınla...O zaman muâveneti, yardımı da çok demektir. Kendisi yük olmuyor, yük olmamakla beraber yardım ediyor, müslümanlara yardımcı aynı zamanda...

Mü'minin sıfatları böyle olması lazım. Yani yük değil yardımcıdır daima...

[Şair ne güzel söylemiş:⁵

Dervişlik yâr olup, bâr olmamaktır;

Gül-i gülzâr olup hâr olmamaktır.

Tasavvuf dost olmaktır, ama kimseye yük olmamaktır.

Gül bahçesinin gülü olup, diken olmamaktır.]

e. Nimetlerden Hesaba Çekilmek

Taberânî, Abdullah ibn-i Mes'ud Ra'dan rivayet etmiş. Peygamber SAS efendimiz buyurmuşlar ki:⁶

الْمُؤْمِنُ لَا يُثْرَبُ عَلَيْهِ شَيْءٌ أَصَابَهُ
فِي الدُّنْيَا إِنَّمَا يُثْرَبُ عَلَى الْكَافِرِ

(طب. عن ابن مسعود)

⁵ Dede Ömer Rûşenî (v.1487)

⁶ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.X, s.210, no:10496; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.574, no:18263; Abdullah ibn-i Mes'ud Ra'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.143, no:688; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXII, s.98, no:24418.

RE. 231/5 (*El-mü'minü lâ yüserrebü aleyhi şey'ün esâbehu fi'd- dünyâ, innemâ yüserrebü ale'l-kâfiri.*)

(*El-mü'minü lâ yüserrebü aleyhi şey'ün esâbehu fi'd-dünyâ*) “Mümin, dünyada kendisine isabet eden nimetler sebebiyle ahirette muâhaze edilmez; (*innemâ yüserrebü ale'l-kâfiri*) fakat kâfir edilir.”

İnsanoğlu beşerdir, evliyâ da olsa hatadan kusurdan sâlim değildir. Bazen akıl mı zayıflıyor, kuvvet mi zayıflıyor ne oluyorsa, istemeyerek insan bazı hataların içine düşüyor.

İnsan bundan insan kendini kurtaramaz. En büyük veliler müstesna, Peygamberler müstesna...

Hatta peygamberler hakkında bile demişlerdir ki:

“—Acaba onlardan da böyle şey sâdir olur mu?”

Zellenin sudûruna cevaz verilmiş, onlardan zelle sudûr edebilir denilmiştir.

Öyleyse mü'min de hatadan salim değil. Salim olmayınca sakın birbirinizi ayıplamaya kalkmayınız;

“—Bak yaptığın işe ha! Hiç olur şey mi yani!”

Sakın bunu deme!

Onun için, ancak kâfir ayıplanır.”

Bu şundan ileri gelmiş ki, İslâm'da ulviyet var. Bu ulviyetin iktizası ile yapılan hataları mazur görmek lazım.

Bir insan Rasûlullah'ın huzurunda çok çeşitli yemekler yiyor. Meşrubat da çok içiyor. Yiyor yiyor, diyor ki arkasından;

“—Yâ Rasûlallah! Bundan dolayı beni ta'yip etmeyiniz ayıplamayın. Allah'ın verdiği rızklardır bunlar, onun için yiyorum.”

Onun için demiş ki:

“—Müslüman şimdi bu yemekleri yerse ayıp mı? Her şeyi bol bol yiyebiliriz miyiz?”

Fakat o zaman müslümanlar öyle değil. Az yiyecek, gerisini fakirlere verecek. Yardıma ihtiyaç var çok fazla... Yardıma fazla ihtiyaç olduğu için fazla yemekler ayıp görülüyor. Fazla yiyenler ayıplanıyor o zaman. O zaman bu demiş ki:

“—Beni ayıplamayın yâ Resûlallah! Yanımızda işte vardı yedik.” diyerekten.

“—Mü'min ayıplanmaz.” tâbiri oradan sudûr etmiş.

O zatın ismi Ebü'l-Heysem imiş. Ebu'l-Heysem Rasûlüllah'ın huzurunda böyle et, yaş hurma, kuru hurma, bir de tatlı bir su yiyip içerken bu hadise oluyor.

Bak bak bunlar yani! Bizimki gibi baklavalara, börekler, yağlar, kaymaklar gibi şeyler değil. Yediği bir parça et, bir parça hurma, bir parça da tatlı bir su...

Bundan dolayı muaheze olunmuş görüyor kendisini de, muaheze olmamasını istiyor. Bunun üzerine;

“—Bu nimetlerden dolayı mes’ul olacak mıyım acaba? diyor.

Çünkü; Elhâkümü’t-tekâsür’ün son ayeti var ya:

ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

(الكافر: ٨)

(Sümme le-tüs’elünne yevme izin ani’n-naîm.)

“Sonra o gün size verilen nimetlerin hepsinden sorulacaksınız!” (Tekâsür, 102/8) buyruluyor. Sorgu var.

“—İşte bundan dolayı da mes’ul müyüm?” deyince Peygamber Efendimiz diyor ki;

“—Hayır müteessir olma, mü’min bunlardan dolayı ayıplanmaz ve mes’ul de olmazsın inşaallah.”

f. Mü’min Meleklerden Daha Kıymetli

Yine burada bir hadis daha geliyor.

İbn-i Mâce, Ebû Hüreyre RA’dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁷

الْمُؤْمِنُ أَكْرَمُ عَلَى اللَّهِ مِنْ بَعْضِ الْمَلَائِكَةِ

(هـ . عن أبي هريرة)

RE. 231/6 (El-mü’minü ekremu ale’llâhi min ba’dı melâiketihî.) “Mü’min olan kimse bazı meleklerinden Allah-u Teâlâ’ya daha ekremdir, daha kıymetlidir.”

Bunda hiç şek ve şüphe yoktur.

Şimdi yukarıda bir tane daha geçti ya... Onu Hz. Enes RA rivayet etmişti. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁸

الْمُؤْمِنُ أَكْرَمُ عَلَى اللَّهِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ

(ابن النجار عن حكمة حدثنا أبي عن أخيه مالك بن دينار عن أنس)

RE. 231/2 (*El-mü'minü ekremu ale'llâhi mine'l-melâiketi'l-mukarrabîne.*) “Mümin Allah’a, bazı melaike-i mukarrebinden daha şerefli dir.” tabiriyle idi o.

g. Mü'min Her Zaman Faydalı

Şimdi şunu dinleyiniz:

Ebû Nuaym, Abdullah ibn-i Ömer RA’dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁹

⁷ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XI, s.437, no:3937; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I, s.174, no:152; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.I, s.255, no:267; Ebû Hüreyre RA’dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.145, no:712; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.94, no:24405.

⁸ Hakîm-i Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*, c.I, s.100;

Lafız farkıyla: Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV, s.183, no:6567; Temmâm, *Fevâid*, c.II, s.477, no:977; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.III, s.99; Ebû Hüreyre RA’dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.164, no:821; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.94, no:24404.

⁹ Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VIII, s.129; Abdullah ibn-i Ömer RA’dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.143, no:692; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c. XXII, s.104, no:24430.

الْمُؤْمِنُ مِنْ مَنَفَعَةٍ. إِنَّ مَا شِئْتَهُ نَفَعَكَ وَإِنْ

شَاوَرْتَهُ نَفَعَكَ وَإِنْ شَارَكْتَهُ نَفَعَكَ وَكُلُّ

شَيْءٍ مِنْ أَمْرِهِ مَنَفَعَةٌ

(حل . عن ابن عمر)

RE. 231/7 (*El-mü'minü menfaatün; in mâşeytehû nefeake, ve in şâvertehû nefeake, ve in şârektehû nefeake, ve küllü şey'in min emrihî menfaatün.*)

(*El-mü'minü menfaatün*) “Mümin olduğu gibi menfaattir: (*In mâşeytehû nefeake*) Onunla yürürsün, sana menfaat verir. (*Ve in şâvertehû nefeake*) Onunla istişare edersin, fayda verir. (*Ve in şârektehû nefeake*) Ortak olursun, sana menfaat verir. (*Ve küllü şey'in min emrihî menfaatün*) Onun her bir işi menfaattir.”

Belki bundan 50-60 sene evvel Hocamın bu hadisten ders verdiği sesi şimdi böyle kulaklarımda çınlıyor, gözümün önünde de en güzel bir surette tecessüm etmekte... Hadisi okuyuverince tamamiyle karşıma bu hayali çıkıyor.

“—Mü'min her bakımdan faydalı bir insan, her bakımdan! Mü'minden zarar umulmaz. Mü'minden kimseye de zarar gelmez.”

Bugün zina dersini okuyor, bazı notlar alıyordum. Şöyle bir şey gözümün önünden geçti. İnsan bu zina hadisesini kaleme alacak söz bulamıyor.

Nasıl bunu ben yazarım, bu nasıldır acaba?
Zina nedir, nasıl yapılır zina?

Bunu insanın aklı, havsalası kabul etmiyor, almıyor, kaleme de getiremiyor bunu. Olmayacak bir hadise! İnsan mü'min olur, “*Lâ ilâhe illa'llah, Muhammedün rasûlü'llah*” der, müslümanım der. Ondan sonra bu iffet, namus ve şerefe taarruz eden insanı hangi kelimelerle, nasıl cümlelerle söyleyebilirsiniz? İki zıt bir arada toplanır mı? İman ile bu kötü huy müslüman bir insanda birleşir mi? Olur mu?

Ya bu adam delidir, ya aklı tamamıyla yoktur ki, bu işi işler yahut bu işi işlediği için müslüman değil? Müslümansa bunu nasıl yapar? Bu çok şuarsuzluktur yani! Allah bu acı akibetten Ümmet- i Muhammed'i kurtarsın...

Sen deme ki;

“—Aklımız var ya işte yahu, biliyoruz ya?

Aziz kardeş! Bu akla akıl demezler. Kat'iyyen bunu fikrinden sil. Böyle kötü fikirlerle bilinen akıllar katiyen akıl değildir.

Akıl odur ki insanı doğru yola götürür, insanı istikamette yürütür, insanı Allah'a ulaştırır. Böyle akla akıl derler, yoksa insana şeytani bir fikirler vererek, şeytani yollara saptıran akla kat'iyyen akıl demezler.

Şöyle bir iki tane misal hatırıma geliyor:

Bir göz önünü görmüyor. Önünü görmüyor beyazı karayı da farketmiyor. Bu göze siz göz der misiniz? Hiç göz değildir çünkü ne önünü görüyor, ne önündekini tanıyor. Göz değil.

Bir vücut var ama kötürüm, yürüyemiyor. Yangın etrafı almış, buradan kalkıp da kendisini dışarıya çıkaracak bir kudreti yok. Ama canlı bir insan! Canlı bir insan ama kendini bu yangından dışarıya atacak hâli yok. İktidarı yok, tutmuyor eli ayağı. Buna da siz canlı der misiniz? Yanar gider işte orada! Canlı insan olsa fırlar gider, kaçar kurtarır kendisini.

Aklı olursa insan bu gibi yerlerin yanından bile geçmez. İçki de böyle bu da böyle. Allah cümlemizi affetsin...

Allah Celle ve A'lâ bize yol gösteriyor. Onun gösterdiği yoldan daha alâ güzel bir yol olur mu acaba? Senin aklın mı iyi, Allah'ın verdiği akıl mı iyi yahu? Bu kadar şeyi insan idrak edemezse, elbette çok zayıf olur.

Onun için mü'min, mü'min olduğu takdirde bazı meleklerden efdaldir. Mü'min Allah'ın yolundan çıktığı takdirde şeytandan daha aşağıdadır, hayvandan da aşağıdadır. Bunun da Kur'an'da âyeti var.

Öyleyse mü'min her cihetten menfaattir. Her cihetten menfaatten başka mü'minden bir şey beklenmez. Öyleyse *Lâ ilâhe illa'llah* kelimesini telaffuz eden, "Ben de müslümanım, mü'minim!" diyen insan bütün insanlar için, beşeriyet için; evvela kendi için, ailesi için, cemiyeti için baştan aşağıya menfaat olması lazım.

Onun için diyor ki:

Sen bu mü'minle bir yol arkadaşlığı yaparsan. Hac arkadaşlığı yap, başka memleket arkadaşlığı yap, ticaret arkadaşlığı yap... Ha her ne iş yaparsan yap, bundan menfaat görürsün. Katiyen zarar görmezsin, menfaat görürsün. Çünkü imanı onun sana hıyanetlik yapmasına, fena yollara gitmene cevaz vermez.

İnsanın kendi aklı bazen bazı şeylerde tereddütte kalır, ermez aklı:

“—Acaba bu tarafa mı gitsem bu tarafa mı gitsem, bunu mu yapsam bunu mu yapsam?”

İki şey arasında kalır, kendi aklı yetmez, ona bir karar veremez, gider bir başkasına der ki;

“—Yahu şu işte ben şaşkın kaldım. Senin fikrine müracaat ediyorum bu hususta ne dersin bana?”

Mü'min bu yolda kendisini teraziye koyar, kendisi için ne gibi şey denmek lazımsa, o gibi şeyi o kardeşine tavsiye eder. Zarar denilen şeyi değil, mutlaka menfaat olan şeyleri tavsiye eder.

Ortak olursanız şayet iş yapacaksınız beraber, muhakkak sana menfaat verir. Menfaatten başka bir şey etmez. Mü'minin her işi, saymakla bitmez ya bütün işler, bütün işleri faydadır.

Allah bizi böyle bir mü'min sıfatına ulaştırırsın... Böyle kâmil, her tarafına her bakımdan faydalı olmasını Cenâb-ı Hak cümle Ümmet-i Muhammed'e, bizlere de nasib ü müyesser eylesin...

Bu tabii hem ilim işidir hem de Cenâb-ı Hakk'ın bir tevfiği ve hidayet işidir. Bu bilgi bir, arkadan da Cenâb-ı Hakk'ın tevfiği-i inayeti, insanda da çalışma neticesinde Cenâb-ı Hakk'ın lütfu ihsanıdır inşaallah.

h. Mü'min Yumuşak Huyludur

Yine buyuruyor mü'minin sıfatı:

Beyhakî ve Deylemî, Ebû Hüreyre RA'dan rivayet etmişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁰

الْمُؤْمِنُ لَيِّنٌ حَتَّى تَخَالَهُ مِنَ اللَّيْنِ أَحْمَقُ²⁹

(هـب . والثقفى فى الثقفيات والديلمى عن أبى هريرة)

RE. 231/8 (*El-mü'minü leyyinün, hattâ tehâlehû mine'l-lîni ahmakun.*)

(*El-mü'minü leyyinün*) “Mü'min yumuşaktır. (*Hattâ tehâlehû mine'l-lîni ahmakun*) O kadar ki, onu yumuşaklığından dolayı ahmak zannedersin.”

“Mü'min çok yumuşak bir adamdır.”

Leyyin, lînet'ten, yumuşaklık. Mü'min daima yumuşaktır, sert değildir. Serti vurursun kırılır çatlar. Mü'min öyle değil. Ekin yatar yine kalkar, yatar yine kalkar... Mü'min yatar kalkar.

¹⁰ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.272, no:8127; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV, s.175, no:6543; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VII, s.264; Taberânî, *Mekârim-i Ahlâk*, c.I, s.19, no:15; Ebû Hüreyre RA'dan.

Ağaç bir kez devirirsin gitti. Başka şey... Taş, vurursun kırılır gider. Mü'min öyle değil, kırılmaz, kopmaz, daima yumuşak davranır.

Onun bu yumuşaklığından istifade ederek bazı kimseler, akılsız şuursuz insanlar, “Abdal adam, ahmak adam!” derler.”

Halbuki o ahmaklığından değil, o Allah-u Teâlâ'nın ona verdiği yumuşak bir huy. Deve gibidir. Basar ayağını yumuşacıktır, bastığı yerler incinmez.

Tehâle, bir teşditle okunur, bir de *tehâle* diye okunur. *Tehâle* kelimesindeki söz, böyle zan, zanneder. *Tehâlle* olursa o zaman da sıdk u sadâkat sahibi, halillik, dostluk.

Ama şimdi bunu ezberleyin. Bunların hepsini ezberlememiz lazım yani. Hepsini ezberlememiz lazım!

Yine bak ne güzel!

i. Mü'minde Yalan ve Hıyanet Olmaz!

Beyhakî, Abdullah ibn-i Ebî Evfâ RA'dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹¹

الْمُؤْمِنُ يُطَبِّعُ عَلَى كُلِّ خُلُقٍ

¹¹ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.324, no:5267; Abdullah ibn-i Ebî Evfâ RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.166, no:832; Câmiü'l-Ehâdîs, c. XXII, s.112, no:24438.

إِلَّا الْكُذِبَ وَالْخِيَانَةَ

(هـب . عن عبد اللّٰه بن أبي أوفى)

RE. 231/9 (*El-mü'minü yutbeu alâ külli hulukin, ille'l-kezibe ve'l-hıyâneti.*)

(*El-mü'minü yutbeu alâ külli hulukin*) “Mümin her ahlak üzerine ahlâklanır; (*ille'l-kezibe ve'l-hıyâneti.*) fakat onda yalanla ihanet bulunmaz!”

Bugün ne kadar ahlâk var yeryüzünde, bunların hepsi mü'minde olabilir. İyisi de vardır kötüsü de vardır. İyi sıfatları da vardır, kötü sıfatları da vardır yaratılışı itibariyle, hilkatte... Vazifesi kötülüğü yenmek, iyiliği meydana koymaktır.

Onun için, ayet-i kerîmede:

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ

أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

(الملك: r)

(*Ellezî haleka'l-mevte ve'l-hayâte li-yeblüveküm eyyüüküm ahsenü amelâ*) “Hanginiz daha güzel amel edeceksiniz, bunu imtihan etmek için, denemek için bu hayatı, ölümü yarattım.” (Mülk, 67/2) buyrulmuş.

İmtihan yeri burası. Bu imtihan yerinde Cenâb-ı Hak bakalım nasıl herkesi imtihan edecek, görsün kendini, sonra itiraza meydan kalmasın diyerek buraya bizi sevketmiştir. Bundan dolayı her huyu vermiştir.

Vermiştir ama dikkat et! İlle'l-kezibe ve'l-hiyânete. “Mü'mine yalanla hıyaneti vermemiştir.”

İşin içinden çıkabilirsen çık şimdi. Mü'min de yalan ve hıyanetlik yaratılışında yok. Tinetin de yok hilkatin de yok. Mü'min yalan katiyen söylemez. Mü'min katiyen hıyanetlik yapmaz. Bugün hıyanetlik yapanlar ve yalanla işlerini idare edenler, kendilerini iyi bilmelidirler ki imandan dışarıdırlar. İman kabul etmiyor bunu.

Yani;

Leysâ. “Bu iki huy olmadı.” Min ahlaki'l-mü'mini. “Ahlak-ı mü'minden olmadı.” Hâzâ tehdîdün ve zehrun ani'l-kezibi ve'l-hıyaneti. “Bu dehşetli bir tehdit korku var burada.” Fe-zâhiruhû. “Şimdi bu hadisin zahiri, bu sözlere bakınca. Fe-zâhiruhû yaktazi'l-küfre'l-hâini. “Hainin küfrünü iktiza ettiriyor, kezzâbın küfrünü iktiza ettiriyor.” Velakin leyse kezalik. “Fakat öyle değil.” Helal derse, hıyanetlik ve yalan helaldir derse o zaman küfre gider. Helal demediği takdirde günahkâr olur.

j. Selâmı Önce Vermek

Yine mü'minin bir sıfatı daha;

Dâra Kutnî, Enes ibn-i Mâlik RA'dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹²

¹² Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV, s.178, no:6553; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.156, no:777; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXII, s.100, no:24420.

الْمُؤْمِنُ لَيِّنُ الْمَنْكِبِ يُوسِّعُ لِأَخِيهِ
وَالْمُنَافِقُ يَتَجَافَى يُضَيِّقُ عَلَى أَخِيهِ
وَالْمُؤْمِنُ يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ وَالْمُنَافِقُ يَقُولُ
حَتَّى يَبْدَأَنِي

(قط . فى الأفراد عن أنس)

RE. 231/10 (*El-mü'minü leyyinü'l-menkebi, yûseu li-ahîhi; ve'l-münâfiku yetecâfâ yudayyiku alâ ahîhi; ve'l-mü'minü yebdeü bi's- selâmi, ve'l-münâfiku yekülü: Hattâ yebdeenî.*)

(*El-mü'minü leyyinü'l-menkebi*) “Mü'min omuzlar yumuşak kimsedir, iyi geçimlidir. (*Yûseu li-ahîhi*) O, din kardeşine rahatlık verir. (*Ve'l-münâfiku yetecâfâ yudayyiku alâ ahîhi*) Münafık ise uzak durur ve kardeşine sıkıntı verir. (*Ve'l-mü'minü yebdeü bi's- selâmi*) Mü'min selâm vermekte önce davranır. (*Ve'l-münâfiku yekülü: Hattâ yebdeenî*) Münafık ise bekler ki önce kendisine selâm versinler.”

Menkeb, şu omuzlara diyorlar. Fakat (*zikru'l-cuz'i muradü'l- kül*) tâbiri vardır ki, bir kısmını söyler, gözü der, kulağı der, eli der fakat bütün vücudu murat eder. Omuzları yumuşak demek, kendisi yumuşak demek: *Leyyinü'l-menkebi*.

Demin yukarıda da dedi ya, mü'min yumuşak huylu. Bu, omuzları da yumuşak.

Bu şimdi hacca giderseniz, Allah nasip etsin inşaallah, görürsünüz ki mü'minler şimdi birbirlerine dar, cemaat çok, yer almıyor. Öyle sıkışır, "Sen de gel şuraya." der. Mü'minin sıfatı. Öteki bazı mağrur kimseler var, böyle apışır yaylanır, sen oraya girmek istersen daha yaylanır, sokmaz seni oraya. Halbuki iki kişi sıkıştı mıydı, sen de oraya pekâlâ girersin. Fakat iman sıfatı ile münafıklık sıfatı orada ayrılıyor.

Mü'min daima böyle gelenlere her cihetten yardımcı idi ya, burada da yardımcı olacak. Her cihetten! Bu yalnız bu cemaat için değil de herhangi bakımdan olursa olsun, böyle kardeşine daima kolaylık gösterir, işini yaptırır. Kardeşi için böyle genişletir her işini...

Münafiğa gelince, kardeşini darlandırıyor, sıkıştırıyor, yapacağı yardımı yapmıyor, onu ıztırar halinde bırakıyor.

Dün bir Pakistanlı kardeş geldi. Burada tez yazıyormuş kendisi, sıkışmış. Hanımı Pakistan'da, hanımı getirmek için bir ev tutmuş. Hanımımı da getireyim diyerek paralarını harcamış. Şimdi aldığı parası da yetmiyor kendi maişetine. Sıkışmış, nereye gideyim gideyim diye müftülüğe kadar gelmiş, halini arz etmiş. Böyle bir sıkıntım var, darlık durumundayım, sıkıntılı durumdayım. Acaba benim bir elimden tutar mısınız, bir yardım eder misiniz demek istiyor. Onu da açıkça diyemiyor.

Borç kağıtlarını çıkardı şeyden ne diyorlar onlara. Alacaklı icrâ vasıtası ile bir mektup gelmiş onu gösteriyor. Ben bak borçluyum, sıkıldım, bu borçları istiyorlar, verecek durumumda yok. Anlayın halimi demek istiyor zımnen. Ne yapacaksınız bakayım söyleyin şimdi?

Boynumuzu büktük, şöyle dedik böyle dedik. Yarın gel bakalım dedik.

Yine mü'minin sıfatındandır ki, karşılaştı mı kardeşiyle, "*Es- selamü aleyküm*"ü yapıştırır hemen. Beklemez o bana selâm versin diye. Hemen derhal selamı verir, ama dargın ama değil. Dargın olmaz zaten mü'min ya. Öyle bir kendisi mesela varlıklı insan, bilgili insan, karşısındaki de garip insan. Ben ona selâm vereceğime o garip bana selâm versin diye beklemek ayıp olur.

Evela büyükler küçüklere selâmı vermeli. Yokuştan yukarı giden değil yokuştan aşağı inen selâmı vermek mecburiyetindedir. Yayan değil atlı gidenin yayana selam vermesi vacip bunlar. Borç.

Çünkü sen atın üzerinde kudret sahibisin. Ona diyorsun ki, "Sakın benden korkma ha! Ben atımdayım, kılıcım mılıncım yanımda ama korkma benden emin ol, "*Es-selâmu aleyküm!*" diyor. Ona o emniyeti veriyor.

Yukarıdan aşağıya gelen de aşağıdakine göre baskındır. Bu da ona selam verecek. Çoklar aza olduğu gibi filan.

Münafık da der ki:

“—O versin bana selâmı da, ben de ona aleyküm selam derim.”

Vermezse geçer gider. Onu bekler selam versin diyerekten. Mü'min ise beklemeden hemen selamını verirmiş.

k. Mü'minin Beş Düşmanı

İbn-i Lâl, Enes ibn-i Mâlik RA'dan rivayet etmiş.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹³

الْمُؤْمِنُ بَيْنَ خَمْسَ شِدَائِدَ مُؤْمِنٌ يَحْسُدُهُ
وَمُنَافِقٌ يَبْغُضُهُ وَكَافِرٌ يُقَاتِلُهُ
وَنَفْسٌ تَنَازِعُهُ وَشَيْطَانٌ يُضِلُّهُ

(ابن لال عن أبان عن أنس)

RE. 231/11 (*El-mü'minü beyne hamse şedâid: Mü'minün yahsüdühû, ve münâfikun yebğuduhû, ve kâfirun yukâtiluhû, ve nefsun yünâziuhû, ve şeytânün yüdilluhû.*)

(*El-mü'minü beyne hamse şedâid*) Mü'min beş türlü şiddet arasındadır:

¹³ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV, s.176, no:6548; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.284, no:809; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXII, s,96, no:24411.

1. (*Mü'minün yahsüdühû*) “Mü'minlerden bazı düşmanları vardır, hased eder.” Uğraşır, rekabet eder. Komşuluktan, ticaretten biliyoruz, hasedçi müslümanlar, ayağını kaydırmak isteyenler var. Siyasette görüyoruz, ticarete görüyoruz.

2. (*Ve münâfikun yebğuduhû*) Münafıklar vardır. Onlar içten pazarlıklı kimselerdir, bize kızarlar. Yüzümüze gülerler ama, fırsatını yakaladı mı da arkadan hançeri saplarlar.

3. (*Ve kâfirun yukâtiluhû*) “Bir düşmanı kâfirdir ki uğraşılıyor.” Ordusunu getiriyor, donanmasını diyor, İzmir'den asker çıkarıyor, bilmem nereden istilaya kalkışıyor. Şöyle oluyor, böyle oluyor. Dindaşlarımızı kesiyor, camileri yıkıyor minareleri deviriyor; kâfir!

4. (*Ve nefsün yünâziuhû*) “İnsanın nefsi vardır kendi içinde, hak yola gitmek istedikçe, insanla çekişir, durur.”

“—Namaza kalkacağım!” dersin, “Kalkma uyu!” der. Hayrı yapmak istersin, “Verme, para cebinde dursun!” der. Şu tarafa sapma dersin, “Onu çok istiyor canım, illâ yapacağım!” der. Çekişir durur nefis...

O kötülöklere, nefsânî, şehvânî şeylere çekmek ister; hâkim olacaksın.

5. (*Ve şeytânün yüdilluhû*) “Bir de şeytan diye bir düşmanı vardır. Şeytan da onu dalâlete düşürmek için, saptırmak için etrafında aç kurt gibi dolanır durur.”

Mü'min beş şiddetli muzayakanın karşısındadır. Karşısında beş tane şiddetli düşmanı vardır:

1. Birisi, bir mü'min var haset edip duruyor ona.

Hasetçi, mü'min onunla geçinmek mecburiyetinde. Ona karşı nasıl idare edecekse kendisini edecek. O hasetçiye yol vermeyecek. Kuleûzüleri okusun kurtulsun.

2. İkincisi, bir de münafık ona buğz edip duruyor. Şunların ezanlarından namazlarından, şunlarından bunlarından bıktık diyor.

Şimdi bizim hacı komşu gelmiş, adını hatırlayamadım. Camilerde çok çalışır, burada komşu. İlla buraya bir gasilhane yaptıralım diyor. Ben dedim karışmam hacı bey öyle şeye. Caminin cemaati bilir. Şimdi uzakta olan bir insan, evet bir gasilhane lazımdır der. Fakat civarda oturan komşu, hergün cenaze arabalarının gözünün önünden geçmesine ve o cenaze arabalarının gözünün önünde görünmesine razı olmayabilir. Evinde babası ölüyor da adama soğuk geliyor. Karısı ölüyor da soğuk geliyor.

“—Yahu düne kadar beraberiniz, şimdi neden birbirinizden soğuyorsunuz?”

Ha, binâen aleyh cenazelerinin böyle mahalle aralarında, ev işlerinde böyle birbirini takiben gelmeleri uygun olmaz. Evlerde gençler vardır, lohusalar vardır, çeşitli zayıf insanlar vardır bunlar ürkerler, korkarlar.

Biz Bursa'da iken Üftade Camisi'nin önünde musalla taşı yoktu. Bazen cenaze geliyor, bir rahleyi çıkarıyoruz dışarıya, rahlenin üzerine koyuyorlar cenazeyi, cemaat orada cenaze namazını kılıyoruz.

“—Şuraya bir musalla taşı yapalım!” dedik, paçayı zor kurtardık. Bir araba sopa yiyecektik neredeyse...

“—Vay bu musalla taşı buraya geldi, işte cenazeler gelecek, bizim halimiz ne olacak?”

Allah affetsin cümlemizin kusurunu... Onun için ben karışmam hacı bey, cemaat bilir dedim. O da, “Sen söylersen olur.” diyor.

Şimdi bir münafık var... Hepimiz müslüman olsak kolay. Fakat içimizde çeşitli insanlar var. Münafık olunca buğz eder, fırsat bekler. Bir pundunu bulsam da şunu bir haşlasam diyerek. Münafıklık alâmeti.

3. Bir de gâvur var. O da fırsat bekler ki şunu şuradan kovalasam da ben otursam buraya der.

4. Bir de nefsi var, ona hiç rahat vermez onunla mütemadiyen mücahede edecek, mücadele edecek kendini kurtarmaya çalışacak.

5. Bu da yetmiyormuş gibi bir de şeytan var işte.

Şeytansız insan da yok ha. Hepimizin şeytanı var. Peygamber SAS'in de vardır şeytanı. Fakat Allah onun şeytanını müslüman yaptı. Onun şeytanı müslüman oldu, Peygamberin kuvveti bu. Peygamberdeki bu kuvvet olmasaydı, zaten bugün milyarları bulan insan onun arkasına takılır mıydı?

Ne kuvvet, ne cazibe hâlâ! Oraya gidiyorsun da gözyaşlarından insan kendisini tutamıyor, cazibesine kapılıyor. Bin küsur sene evvel dünyadan çekilmiş ama cazibeleri kıyamete kadar baki. Yalnız cazibe Ay'da Güneş'te değil ki, insanların cazibeleri de çok yüksek.

Bir de böyle şeytan var ki, o da insanı saptırmaya çalışıyor. E sen Peygamberinden ayrılırsan, onun izinden ayrılırsan, o seni çabucak avlar.

Şeytan da avlar, nefis de avlar, kâfir de avlar, münafık da avlar.

I. Mü'min Mütevazidir

Deylemî, Enes ibn-i Mâlik RA'dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁴

الْمُؤْمِنُ بَيْتُهُ قَصْبٌ وَطَعَامُهُ كِسْرٌ
وَرَأْسُهُ شَعْتُ وَقَلْبُهُ
خَاشِعٌ وَلَا يَعْدِلُ بِالسَّلَامَةِ شَيْئًا

(الديلمى عن أبان عن أنس)

RE. 231/12 (*El-mü'minü beytühû kasabün, ve taàmuhû kisrun, ve siyâbühû halekun, ve re'sühû şeasun, ve kalbühû haşun, velâ ya'dilü bi's-selâmeti şey'en.*)

¹⁴ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV, s.182, no:6566; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.161, no:810; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXII, s.96 no:24410.

(*El-mü'minü beytühû kasabün*) “Müminin evi kamıştır, böyle adi örgüden yapılan bir şeydir. (*Ve taàmuhû kisrun*) Yemeği de bir parça kuru ekmek parçasıdır. (*Ve siyâbühû halekun*) Üstü başı eskidir, perişandır. (*Ve re'sühû şeasun*) Saçı başı dağınıktır. (*Ve kalbühû hâşîun*) Kalbi huşu ile doludur. (*Velâ ya'dilü bi's-selâmeti şey'en*) Aklı fikri ise bu dünya köprüsünü hayırlısı ile selâmetle geçmektir.”

Şimdi tamamı ile zıddı, hayatımızın tam zıddı. Biz isteriz ki evimiz gayet muntazam olsun, mobilyamız gayet muntazam olsun, gelenlere karşı iftiharımız olsun, boynumuz bükük olmasın. Sonra yiyeceğimiz içeceğimiz oldukça muntazam olsun.

Kardeşimizin önüne de bir şey koyarsak, “Bak bir şeyler koyabiliyoruz.” diyerekten göğsümüz kabarsın. Esvaplarımızın da tabi oldukça muntazam ve güzel olmasını isteriz. Onun için de çok paralar harcarız, vücudumuza uygun yapılsın diyerek bazı terziler ararız. Başımızın tıraşına, saçlarımızın intizamına da çok dikkatimiz vardır.

Mâmafih Rasûlü Ekrem de böyle cemaat geldiği vakitte dışarıya çıkmak için, o zaman kuyuya böyle bakar, kendi saçlarını düzeltir, tararlar. Aynaya da bakarlar tararlar, aynalarını da yanlarından eksik etmezlermiş zaten. Kardeşinin karşısına münasip bir sıfatla çıkabilmek için.

Bu ise, Őimdi bu halle karŐı karŐıya bir zıddiyet. Yani mű'min bu sıfatlarda da olabilir. Ama gűnlűnű Allah'a űyle bir vermiŐtir ki, o kadar havf u haŐyete vardır ki, o havf u haŐyetine hiŐbir Őey muadil olmaz.

Onun o gűnlű nazargâh-ı ilâhî ya, o gűnlű her Őeyin űstűndedir artık. O ne űstűne bakar, ne yiyeceĐine bakar, ne yatacaĐı yere bakar, onun iŐi gűnlűnde, Allah'ında yani... Ama űstű eski olmuŐ, iŐte yemeĐi zayıf olmuŐ, bunlarla ilgisi yoktur.

Bunu bir yerde gűrműŐtűm, mű'mini bir misafire benzetmiŐ. Buradan hacca gidiyoruz ya, bir misafirliĐimiz vardır. Eskiden mesela arabalarla gidilirmiŐ, sonra otomobiller őrkmif, sonra uŐaklar őrkmif.

Őimdi bu gidiŐte mesela Ankara'dan, Konya'dan, Adana'dan, Halep'ten, Őam'dan geŐiyoruz. GeŐerken her memleketin kendine gűre bir gűzelliĐi var. Őuradan bir ev alayım, Őurada da biraz oturayım, Őurada da bilmem bir bahŐem olsun diyor muyuz?

Herkesin hemen gűzű Mekke'de, bir an evvel oraya gideyim diyor.

“—Canım bak ne gűzel bahŐeler var, gayet ucuz da veriyorlar. Evler de iyi. Bir ev alalım, bir bahŐe alalım!” diyor muyuz?

HiŐ kimse tamah etmez.

Őűnkű o biliyor, “Orada ben oturacak deĐilim ki. Yolcuyum ben, gideceĐim, benim yerim Mekke... Oraya gideyim.” der.

Dönerken de orada hadi bir şeyler al yap.

“—Yok, onu da yapmam. Benim yerim var der, ben yerime gideceğim!” der, hiçbirisine iltifat etmez.

Mü’minin yeri ahiretteki cenneti... Onun gözü dünyada değil ki evlerle, mallarla, mülklerle, şunlarla bunlarla uğraşsın. Onun gözü âhireti, Allah’ının rızası... O Allah’ın rızası için her şeyi feda ediyor yani. Ne eve iltifat ediyor, ne üste başa iltifat ediyor, ne başka şeylere iltifat ediyor. Gözü daima Allah’ında, Allah’ta...

Onun için biz hepimiz böyle olsak, dünya batmaz tabi... Ama Cenâb-ı Hakk’ın bazı kulları da vardır böyle, sakın onları da hor görme! O da Allah’ın kulu, Allah onu da öyle yaratmış. Hepimizi öyle yaratsaydı ne yapardık?

Şimdi ne diyorlar, o gâvurların bir hippileri var. Hippisi mi diyorlar ne diyorlar. Şimdi öylelerini de Allah yaratmış, gelmişler işte dünyada bir şeyleri yok. Ama onlarınki makbul değil tabi.

Ama bu kalbe hakim... Kalbinde Allah sevgi ve korkusu yaşıyor. Onun için başka türlü bir şeylere kat’iyyen iltifat etmez. Selâmet yolundan kat’iyyen ayrılmaz.

Diyor ki:

“—Ticaret yapsam şöyle tehlikesi var, bina yapsam böyle tehlikesi var. Esvap giysem şöhret tehlikesi var...”

Hepsinde bir tehlikeler görüyor kendince. O tehlikelere karşı dayanacak hâli yok, mukavemeti az. Ondan dolayı onların hiçbirisine iltifat etmiyor demek ki...

m. Mü'minin ve Kâfirin Konuşması

Bunu da okuyalım!

Deylemî, Enes ibn-i Mâlik RA'dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁵

الْمُؤْمِنُ عَلَى لِسَانِهِ مَلَكٌ يَنْطِقُ وَالْكَافِرُ

عَلَى لِسَانِهِ شَيْطَانٌ يَنْطِقُ

وَالْمُؤْمِنُ حَبِيبُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَصْنَعُ لَهُ

(الديلمى عن أنس)

RE. 231/13 (*El-mü'minü alâ lisânihî melekün yentıku, ve'l-kâfiru alâ lisânihî şeytânün yentıku; ve'l-mü'minü habîbu'llah, va'llàhu yasneu lehû.*)

(*El-mü'minü alâ lisânihî melekün yentıku*) “Müminin lisanından melek söyler. (*ve'l-kâfiru alâ lisânihî şeytânün yentıku*) Kâfirin lisanından da şeytan söyler. (*Ve'l-mü'minü habîbu'llah*) Mümin Allah'ın sevgilisidir. (*Va'llàhu yasneu lehû*) Müminin işini Allah görür.”

¹⁵ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV, s.183, no:6568; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.162, no:811; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXII, s.96, no:24413.

Mü'minin dilinde bir melek vardır, o meleklerle konuşur. O melek vasıtasıyla konuşur mü'min. Kat'iyyen ağzından çirkin kötü söz çıkmaz. Melek, o çirkin sözün söylenmesine, imanı dolayısıyla ona müsaade etmez. İmanlı kimsenin ağzından kat'iyyen yaramaz söz çıkmaz. Çünkü melek onun söylemesine müsaade etmez.

Yentıku demek, "Melek konuşuyor." Meleğin konuşması, bizim dilimiz söylüyor tabi, laf bizden çıkıyor. Fakat melekin hakimiyeti altında, onun tasarrufu altında konuşuyor mü'min. Yani kötü laf söylemesine melek tarafından izin verilmiyor, konuşamıyor.

Kâfir ise, onun dilinde de bir şeytan vardır, oturmuş. Mü'minkinde melek kafirinkinde şeytan oturmuş. O da şeytan ile konuşur. Şeytanî şeyler söyler, kötü şeyler söyler, yaramaz şeyler söyler, hayırsız şeyler söyler.

Rüyalar da böyledir, Rüyalarda hayırlı rüyalar görüyorsanız melekler tarafından gösterilmiştir o rüya, makbuldür. Zararlı, kötü, korkunç rüyalar görüyorsanız o da şeytanın rüyasıdır, ona da iltifat etmeyin, korkmayın yani. Şeytan aldatmış seni, korkutmak için onu öyle gösteriyor. Şeytanın gösterdiğine hiç iltifat etmezsiniz.

Ama, mü'min Allah'ın habibidir, dostudur. Rasûlullah nasıl habibi ise, bak burada da Cenâb-ı Hak bize de o sıfatı veriyor. Mü'min de benim habibimdir diyor. Allah'ın habibi. Allah dostunu nasıl yaşatırsa dostu öyle yaşar.

Allah dostunun diline melek koyuyor, melek vasıtasıyla konuşuyor. Kafirin diline de şeytanı koyuyor, şeytanın vasıtası ile konuşuyor.

n. Mü'minin Özellikleri

Şu bir taneciği de okuyalım da bugün gayri yetsin.

Deylemî, Enes ibn-i Mâlik RA'dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁶

المؤمن كَيِّسٌ فَطِنٌ حَذِرٌ وَقَافٌ مُنِيبٌ
لَا يَعْجَلُ عَالِمٌ وَرِعٌ وَالْمُنَافِقُ هُمَزَةٌ
لُمَزَةٌ حُطَمَةٌ لَا يَقِفُ عِنْدَ شُبْهَةٍ وَلَا عِنْدَ
مُحَرَّمٍ كَحَاطِبِ اللَّيْلِ لَا يُبَالِي مِنْ أَيْنَ
اِكْتَسَبَ وَلَا فِيمَا أَنْفَقَ

(الديلمى عن أنس)

RE. 231/14 (*El-mü'minü keyyisün, fatinün hazirun vakkâfün münîbün, lâ ya'cilü àlimün veriun; ve'lmünâfikü hümezetün lümezetün hutametün, lâ yakıfu inde şübhetin, ve lâ inde mahremin, kehâtibi'l-leyli, lâ yübâlî min eyne'ktesebe, ve lâ fîme enfaka.*)

¹⁶ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV, s.175, no:6544; Enes b. Mâlik RA'dan.

(*El-mü'minü keyyisün, fatinün hazirun*)
“Mümin akıllıdır, basiretlidir, uyanıktır.
(*Vakkâfün münîbün*) Vukuf sahibidir. Her şeyde
yönünü Allah'a çevirmiştir. (*Lâ ya'cilü àlimün
veriun*) Acele etmez, alimdir, vera' sahibidir.
(*Ve'lmünâfiku hümezetün lümezetün
hutametün*) Münafık ise bunun aksine ne
nereden geldiğine dikkat eder, ne nereye
gittiğine... Ötekini berikini çekiştirir, harama
dikkat etmez, sözünü karıştırır. (*Lâ yakıfu
inde şübhetin*) Şüpheliden uzak durmaz, (*ve
lâ inde mahremın*) haramdan uzak durmaz;
(*kehâtibi'l-leyli lâ yübâlî min eyne'ktesebe*)
gece odun taşıyan adam gibi nereden
kazandığına dikkat etmez, (*ve lâ fîme enfaka*)
ve nereye harcadığına bakmaz.”

Mü'min keyyistir, zeyrektir, akıllıdır. Eski
mahallemiz vardı, adı Zeyrek'ti. Ben buna
neden zeyrek konmuş diye düşünüp dururdum.
Zeyrek, akıllı, aklı evvel sahibi, keskin akıllı,
iyi görüşlü kimse demek.

Şimdi Ay'a gidene mi diyelim? Çok güzel, bak
neler bulup icat ediyorlar, Ay'a gidiyorlar. Belki
yarın güneşe de gidecekler mesela. Keyyis bu
mudur acaba? Hayır!

Böyle bu kadar çok düşünüyorlar.

“—Keyyis kimdir yâ Rasûlallah?” demişler.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁷

الْكَيْسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ

(ت. عن شدّاد بن أوس)

(*El-keyyisü men dâne nefsehû, ve amile limâ ba'de'l-mevt*) “Zekî insan, akıllı adam nefsinin bilen, ondan sonra âhîret için amel eden adamdır.” diye tarif ediyor.

Akıllı insan, nefsinin bilip ölümden sonraki hayatı için hazırlanan, dâr-ı imtihanda imtihanı kazanan adamdır. Zeki mü'min böyle bir insandır.

İkinci vasıf: *Fetanet*. Peygamberlerin sıfatlarından biridir. Üstün zekâ gücüne sahip olmak mânâsına gelir.

Mü'minler aynı zamanda hâzıktırlar, her şeylerinde, hünerlerinde hâzıktırlar.

Mesela doktor için derler ki:

“—Hâzık doktorun verdiği reçete, rapor ile amel caizdir.” Çünkü sanatında mâhirdir, hazıktır. O sana derse ki;

¹⁷ Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.638, no:2459; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1423, no:4260; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.124, no:17164; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.125, no:191; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.153, no:1122; Taberânî, *Mu'cemü'l- Kebîr*, c.VII, s.281, no:7141, 7143; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.II, s.107, no:863; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.18, no:3489; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.350, no:10546; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.369, no:6306; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l- Evliyâ*, c.I, s.267; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.I, s.266, no:463; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.I, s.140, no:185; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s:56, no:171; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.310, no:4930; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.184, no:354; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *Muhâsebetü'n-Nefs*, c.I, s.19, no:1; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.XII, s.50, no:6430; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.II, s.39; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.LXI, s.186, no:7741; Şeddâd ibn-i Evs RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.679, no:7036; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.1024, no:2029; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XV, s.458, no:15935; RE. 229/7.

“—Ramazan’da orucunu ye!”

Yersin orucunu. Ama dininden haberi olmayan bir doktor sana, “Zayıfsın ye orucunu!” derse, onun sözüne itibar edilmez. Doktorun hâzık olması, imanlı ve sanatında da mâhir usta olması demektir.

Mü’minin ikinci sıfatı da bu.

Üçüncü sıfatı: *Hazirun*. Daima hazer eder, sakınır. “Bana bir yerden zarar gelmesin, kötülük gelmesin, leke gelmesin!” diye çekingen davranır.

Aynı zamanda; *vakkâfün*, durucudur. *Kıf*, “Dur!” derler ya.

Nerede durur?

Şüpheli bir şey varsa, o şüpheli şeyde durur;

“—Ben burada yokum!” der.

“—Bir ticaret yapacağız ama işte şuradan şunu alacağız buradan bunu vereceğiz.”

Bakar söyle;

“—Ha bu işin içinde iyilik yok, biraz şüphe var. Ben bu işi yapamam!” der, şüpheli işe sokulmaz.

Harama tabi hiç sokulmaz.

Dün bir kardeş gelmiş, rahatsızım diyor, rahatsızlıklarından şikâyet ediyor.

“—Ne iş yapar efendin?” dedim.

“—Meşrubat satar.”

Meşrubat denince tabii içkiler de onun içerisine giriyor.

“–İçki de satar mı?” dedim.

“–Hayır, onları satmaz.” dedi

İçkileri satmamış. İşte bu içtikleri limonatalar ve saire. Pekâla!

Bu içkiler ki çeşitli geliyor. Emin olunuz hastalıkların çoğu desem fazla söylemiş olmam yani. Hastalıkların çoğu Allah-u Teâlâ'nın emrine itaatsizliğin neticesidir.

Gerek içkiden ve gerek sâir şeylerden. Allah-u Teâlâ'ya olan isyanın cezası olarak. Allah yine bırakmıyor âhirete de, dünyada aklını başına alsın diyerek çeşitli hastalıklarla filan ki çoğunun da doktorlar da hakkından gelemiyorlar onların, bilemiyorlar! Ki bunlar hep günahlardan oluyor.

“–Tevbe et!”

Dinlemiyorlar işte. Tevbe etse, etse de dönse Allah'a mutlaka Allah onun şifasını ihsan edecektir.

Onun için mü'min hatalı yerlerde, şüpheli yerlerde, hele haramı gördüğü yerlerde kat'iyen katılmaz, gitmez öyle yerlere...

Tabi bunları teker teker açıklamak kolay bir şey değildir ha. Bunları teker teker açıklayamayız, fakat müslüman üstün zekâsı ile bunları kendisi bulabilecektir.

Meselâ tehlikeli yerler nerelerdir?

O şüpheli yerlere gitmeye lüzum yok, şüpheli işleri işlemeye de lüzum yok. Bazen soruyorlar:

“–Biz bunu yapalım mı, buraya da gidelim mi?”

Benim neyime lazım, Allah akıl vermiş, senin aklın fikrin var işte. Şüpheli görüyorsan, oraya gitmezsın; kötü görüyorsan, günahlı bir yere gitmezsın.

“–Ama şöyle faydası var diye bin dereden su getirirler.”

Kulak asma sen onlara... Bir damla zehir bir vücudu yok ediveriyor. Her gün bal kaymakla besliyordun ya. İbadet taatin çok, bol bol herşey var. Fakat bakarsın ki bir kibrit, koca bir evi yakıveriyor. Ufacık bir günah bütün amelleri mahvediveriyor.

Allah esirgesin...

“–Yani asıl müflis kim?” demişler.

Sormuş Rasûlüllah:

“–Müflis kime dersiniz siz?” Demişler ki:

“–İşte parasını pulunu aklını kaybetmiş, iflas etmiş adama deriz.”

“–Yok yok, demiş o değil iflas. Asıl iflas, o adam ki çok amelleri ile geliyor huzura. Namazı, niyazı, tesbihi, kıraat-i Kur’an’ı, hayr u hasenatı bol. Dağlar gibi böyle. Onları görünce şöyle bir de seviniyor, “Oh!” diyor, kurtardık yakayı paçayı diyor.

Fakat öteden o alacaklı geliyor, beriden bu alacaklı geliyor derken hepsi mahvoluyor gidiyor.

Öteden, “Kalmadı.” diyorlar, “Artık neyini istiyorsunuz, bitti adam, iflas etti.”

“—Yâ Rabbi! Benim günahlarımı da yükle onun üstüne... Günahlarım var benim, ver benim günahlarımdan oraya!” diyor.

Günahları da yükleniyor, işte belanın da belası o oluyor.

Onun için mü'min şüpheli yerlere katiyen sokulmaz ve gitmez. Çocuklarını da göndermez. Onların çocukların da hâmisi babasıdır. Kendi gitmediği yere çocuklarını göndermesi onun vebali de kendi sırtınadır. Halbuki insan çocuğunu kendinden daha fazla muhafaza eder. Kendi uykumuzu feda ederiz, yiyeceğimizden fedakârlık yaparız, “Aman şu çocuğumuz yetişsin!” diyerekten.

Sonra onu böyle cehennemine ortasına atmak da hiç insana yakışır mı ya?

Daha? Münîbün. “Tevbekâr olmuş, Allah'a dönmüş.”

Mü'min daima Allah'ına dönmüş, onun rızasını arayan, ona ikbal eden, ona yüz çeviren kimsedir.

Bununla beraber; (*Lâ ya'cilü*) “Katiyen acelecilik de yoktur.”

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁸

الْعَجَلَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالتَّأْنِي مِنَ الرَّحْمَنِ

(ت . طب . عد . عن سهل بن سعد ؛ ع . هب . ق . عد . عن أنس)

(*El-aceletü mine's-şeytân*) “Acele şeytandandır. (*Ve't-teennî mine'r-rahmân.*) İşi düşünme taşına yapmak da Rahman'dandır.”

Onun için işleri aceleye, gargaraya, gürültüye getirmeyin! Çünkü acele şeytanın işidir. Ağır ağır, düşünme düşünme, sonunu araya araya yapacağın işte hayır vardır. Yoksa öyle acele ile yapılan işlerde hayır yoktur.

Onun için mü'min acele etmez işinde. Düşünür taşınır sorar, öyle yapar.

Bununla beraber;

Âlimün. “Mü'min *Lâ ilâhe illa'llah* demesi ile, isterse mektepte okumasın hiçbir şey bilmesin yine alimdir.”

Allah-u Teâlâ'nın verdiği kafa kâfidir. O tahsil-i ilim derse o başka, o daha üstün. Fakat tahsil-i ilim etmediği halde dağda bile yetişmiş olsa,

¹⁸ Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VII, s.247, no:4256; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.89, no:4367; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.104, no:20057; Hâris, *Müsned*, c.III, s.387, no:857; Hatîb-i Bağdâdî, *el-Fakîh ve'l-Mütefakkîh*, c.III, s.287, no:1159; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.78, no:2440; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.IV, s.151; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.III, s.310, no:2358; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.428, no:494; Ebû Hüreyre RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.367, no:2012; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VI, s.122, no:5702; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VI, s.374; Rûyânî, *Müsned*, c.III, s.241, no:1076; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.V, s.343; Sehl ibn-i Sa'd RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.98, no:5674, 5675; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.56, no:1713; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XI, s.42, no:10212 ve s.390, no:11041; RE. 197/7.

hiç ondaki Allah-u Teâlâ'nın verdiği zekâ kâfidir onun ilmine. Onunla paçayı kurtarır, bununla beraber ilmi de tahsil etmekten geri kalmaz.

Alimdir, bir de ilmi ile beraber verâ sahibidir. Verâ takvânın da üstünde bir sıfattır. Takvâ haramlı ve günah şeylerden kaçınmayı emreder. Verâ onun daha üstündedir, şüpheli şeylerden de sakınmaktır.

Burada size Hz İmam-ı A'zam'ın babasını misal versek olur:

Abdest alırken sudan gelen bir elmayı ısırılmış, ısırmasıyla pişmanlıkta gelmiş içine... Halbuki sudan gelene elmayı yemekte de beis yoktur. Bize göre öyle ehemmiyetsiz bir şeydir. Düşmüştür zaten, koparılmamış, kendiliğinden gidiyor. Nasıl olsa ileride zayi olacak; ya bir hayvan yiyecek, ya bir zayiata uğrayacak. Ama, "Bunu ben niye ısırdım, sahibinden izin almadan niye yedim?" diyerek gidip sahibini arayıp helallik alması gibi.

Bunun benzerleri de çok. Meselâ, Bâyezid-i Bestami Hazretleri hakkında *Tezkiretü'l-Evliyâ*'da anlatır:

Hemedan'dan usfur çiçeği tohumu almış. Bestam'a geldiğinde, tohum içinde bir karınca görmüş. Bu miskini yerinden ayırdım diye karıncayı tekrar Hemedan'a götürüp aldığı yere koymuş.

Bunlar ince iş! Bunlar mü'minlerin sıfatı kardeş! Şimdi teraziye kendimizi koyacağız, bunları da yanı başına koyacağız. Her gün kendimizi ölçeceğiz. Bakalım bunlardan bizde bir şey var mı yok mu? Yoksa kazanmaya çalışacağız, varsa şükredip arttırmaya çalışacağız.

Bunun arkasından şimdi münafığı tarif ediyor: Münafık nedir? (*Ve'lmünâfiku hümezetün, lümezetün, hutametün*) "Münafık ise bunun aksine ne nereden geldiğine dikkat eder, ne nereye gittiğine... Ötekini berikini çekiştirir, harama dikkat etmez, sözünü karıştırır.

(*Ve'l-münâfiku hümezetün*) "Münafık hümezedir."

Veylün li-küllü sûresini Hamdi Efendi'nin tefsirinden oku. Çok yazmış, söylemeye vakit yok bunları. Üç beş sayfa var, hümezeyi tarif ediyor. En nihayet aklımda kalan şu kısmı kalmış: *Hümeze*, mahmuzdan getirmiş. *Mahmuz* diye süvari askerleri ayaklarına bir demir parçası takarlar, ikide bir onunla hayvana vurup hayvanı koştururlar. Hümeze de böyle incitici bir davranış. O hayvanı nasıl ayağını vura vura incitiyor, hümeze de öyle bir huy ki etrafındaki insanları incitiyor.

Münafık da böyledir. Etrafındaki insanları incitme sıfatı var kendisinde, incitir herkesi... Acı söyler, ters söyler, dik söyler. Münakaşa yapar, mahcup eder. Kendi benliğini, büyüklüğünü, üstün sıfatlarını meydana koymak için böyle şeylere girişmek câiz değildir. Münakaşa kat'iyen câiz değildir.

İmam Azam Hazretleri diyor ki;

“—Biz münakaşayı dinin üstünlüğünü isbat için yapıyorduk. Din üstünlüğünü ilimlerimizle izhar için yapıyorduk. Bugünün insanı ise kendi şerefının yükselmesi için yapıyor.”

Aradaki fark çok büyüktür. Öne dini katıyor ama asıl hüner, kendindeki kemali göstermek. Kendindeki kemali gösterip karşısındakini yenmek için kullanılan sözlere münakaşa diyorlar ki, katiyen câiz değildir. İnsanı bazen büyük günahlara kadar sürükler götürür.

Münafığın sıfatıdır hümeze. Hatta Hamdi Efendi diyor ki bazı insanlar şöyle bir bakışları olur ya. Şöyle sert bir bakış. O bakış da bu hümezenin altına girer diyor. Herife baktın mıydı, “Ha, bunda hayır yok.” derler çekilir gider. Bakıştan korkar, bakışı ile korkutur. Bu da incitmedir insanı der. Bakışla incitmek. Bu da câiz değil.

Hümezenin ardında bir de lümezesi var değil mi? *Lümeze* ise yemeğe meraklı, midesini düşünüyor. Efendimiz yemeğe düşkün birisine:

“—Yediklerin ne oluyor?” dedi.

“—Mâlum yâ Râsûlallah, ne olacak işte...”

“—Ha, işte o ne oluyorsa, senin dünyan da öyle oluyor.”

Sen de demek ki hep buna heves ettin. Onun için karnının adamı, boğazının adamı olan adamda hayır olmuyor. Derdi boğazı ve karnı... Onun için ondan sen bir hayır bekleme.

Bir de *hutame* var. *Hutame*, cehennemdeki katların bir adı. Dördüncü katın adı mıydı neydi hatırımda yok ama. Yani oraya atılacak insanlar da ayrı. Her yerin, her katın adamı ayrı.

Bu *hutame* de, o kattır ama buradaki mânası, “Merhametsiz, şevkatsiz, kırıcı, yakıcı... O sıfatlar kimde varsa, kendisinde merhametsizlik, şevkatsizlik, kırıcılık, yıkıcılık kimde varsa, münafık sıfatlarından kendisine bir sıfat var demektir. Kurtulması lazım!

(*Lâ yakıfu inde şühetin*) Şüpheliden uzak durmaz, (*ve lâ inde mahremın*) haramdan uzak durmaz; (*kehâtibi’l-leyli, lâ yübâlî min eyne’ktesebe*) gece odun taşıyan adam gibi, nereden kazandığına dikkat etmez, (*ve lâ fîme enfaka*) ve nereye harcadığına bakmaz.”

—Piyangoyu çektik bize bir apartman çıktı, bize güzel bir otomobil çıktı. Bunda şüphe var mı, haram olur mu?” filan diye lüzum bile görmez sormaya.

Hemen arabaya bindiği ile yallah gider. Ne haramdan kaçınıyor, ne de böyle şüpheli şeylerden uzak duruyor. Yani eline geçeni yiyip yan geliyor demek.

(*Kehâtibi’l-leyli*) Bu Araplarca meşhur bir tâbir: “Gece odun taşıyan adam gibi.” demek. Gece karanlıkta ormana girmiş, odunları arkasına almış, o ağaçların arkasından geçer. Önünde çukurlar olur, dikenler olur, bilmem neler olur. Gözü görmez artık, o odunu kaçırmaya çalışır ve birçok tehlikelere de tabii o arada düşer.

Münafığın da, gece odun taşıyan adam gibi korkusu yok günahlara...

“—O günah!” dersin; “Olsun.” der.

“—Bu da günah!” dersin; “Olsun, sonra tevbe ederim.” der.

Nereden kazandığına dikkat etmez. “Bu kazanç bana helâl midir?” demez. Verdiği yere de dikkat etmez. “Buraya bu layık mıdır?” demez. “Bunu ben buraya verirsem ne olur, sevap mı kazanırım, yoksa günah mı kazanırım?” bunu da aradığı yok.

“—Bunu ben alın teri ile kazandım, bu benim hakkım. İstedğim yere veririm.” der.

o. Mü'min Dünyada Garip Gibidir

Ebû Nuaym, Behz Rh.A'dan rivayet etmiş. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁹

الْمُؤْمِنُ كَالْغَرِيبِ فِي الدُّنْيَا لَا يَأْنَسُ فِي
عِزِّهَا وَلَا يَخْرُجُ مِنْ ذُلِّهَا لِلنَّاسِ حَالَ مَقْبُولٍ
عَلَيْهِ وَلَهُ حَالُ النَّاسِ مِنْهُ فِي
رَاحَةٍ وَجَسَدُهُ مِنْهُ فِي عَنَاءٍ

(حل . عن بهز عن أبيه عن جده)

¹⁹ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.IV, s.182, no:6565; Enes b. Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.162, no:813; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXII, s.98, no:24415.

RE. 231/15 (*El-mü'minü ke'l-garîbi fi'd-dünyâ, lâ ye'nesü fî izzihâ, ve lâ yahrucü min züllihâ; li'n-nâsi hâlün mukbilûne aleyhi, ve lehû hâlü'n-nâsi minhü fî râhatin, ve cesedühü minhü fî anâin.*)

(*El-mü'minü ke'l-garîbi fi'd-dünyâ*) “Mümin dünyada garib gibidir. (*Lâ ye'nesü fî izzihâ*) Dünyanın izzetiyle ünsiyet etmez. (*Ve lâ yahrucü min züllihâ*) Onun cefasından yakınmaz. (*Li'n-nâsi hâlün mukbilûne aleyhi*) İnsanların ikbal ettikleri hal, tevazu sebebiyle, onda görülmez. (*Ve lehû hâlü'n-nâsi minhü fî râhatin*) Onun öyle bir hali vardır ki, bu hal, başkalarını rahatlandırır. (*Ve cesedühü minhü fî anâin*) Amma bundan dolayı kendisinin bedeni meşakkattadır.”

İnşaallah, Allah sağlık âfiyet verirse, gelecek derste ondan bahsetmeye çalışırız.

Li'llâhi'l-fâtihah!

Mehmed Zâhid KOTKU

30. 04. 1972 - İskenderpaşa Camii

(16 Rebîü'l-Evvel 1392)

[Bütün Mehmed Zahid KOTKU/ Hadis Derslerine PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü